

הלכות פסח

תכנון מנהג ימי ניסן וכו' י"ט סעיפים:

א חכמים^א הראשונים תקנו^ב בזמן שבית המקדש היה קיים^ג שיתחילו הררשנים לדרוש ברכיכי הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל ההיינו שמפורים ואילך^ד וירשו הלכות פסח ומחמשה באייר ואילך ידרשו הלכות עצרת ומי"ד כאלול ואילך ידרשו הלכות החגי' לפי' שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל^ה חייב להביא כרגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאיר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפני כדי להזכיר העם את הקרבן שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום^ו:

ב ותקנה זו לא נתמללה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש^ז שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל^ח שלשים יום לפני כדי שיהיו כקאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון ולהמון עם היו דורשים הלכות הרגל בשבת שלפניו^י שבשבת זו היו מתקבצין כל העם^{יא} מכל הכפרים לשמוע הלכות הרגל מפי החכם^{יב} לפיכך נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו^{יג} אם אינו ערב פסח^{יד} והלכות החג דורש בשבת שובה^{טו} (אבל עצרת אין בו הלכות מיוחדות שכל איסור והיתר הנהוגין בו נהוגין גם כן בפסח וסוכות^{טז}).

והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון^{יז} ולא כמו שנהוגין עכשו^{יח}:

ח"ש התוס' ושם דפוסר מופסח צ"ע כח"ש המ"ל רפ"א נוח' קפ"ג. ולכן לא הזכיר דבינו אלא הג' קדבנות (אבל ראה לקמן סי' תסח ס"א).
ט ב"י סוף ד"ה תניא שאילך. וראה הע"ב שכו' ע' מו.
י תוס' ע"ז ה', ב ד"ה ודעתן. ב"י ס"ה תניא שאילך.
יא ב"י דף צ"ח, א. רש"י שם ד"ה כימא דכלה. מור וש"ע ח"ט סי' ששנ ס"ג. מ"ז כ"א ס"ק א. ירושלמי פ"א ה"א. ח"י ס"ק א. וראה לקמן סי' תלו ס"א. וראה הע"ב רבה ע' ג. ר"ל ע' מו.
יב רש"י בברכות דף ט, א ד"ה ברנלא. ולענין דרשת החכם מדי שבת בשבתו ראה לעיל סי' רצ ס"ג. לקמן הל' תלמוד תורה פ"א סוף ה"ד.
יג רש"י פ"ק דמו"ק דף ה', סוף א.
יד בכת"י: פי' ויחזרים לבתיהם על י"ט. רלא כמ"ש ב"ה (והועבר עליו קו למחוק).
טו ב"ח ס"ב ד"ה כתוב במחזורים. ומ"א ס"ק א.
טז אחרונים. מבר"ל (ל' יום קודם הפסח את א). ח"י ס"ק ג. אלה רבה ס' תל ס"ב.
יז מ"א שם כשם מבר"ל. ח"י שם. וראה לקרי' ח"ג ע' 953 ואילך. שלחן המלך ח"ב ע' ז.
יח ראה תוס' ברכות י, ב ד"ה תרי וינא. קובץ גידול תורה (ג) מ' ע' כו.
יט מ"א שם.
כ מ"א סי' רצ. וראה גם לעיל שם ס"ג. הל' ח"ת פ"ד ה"ד.

א קובץ גידול תורה (ג) ח"ב י (ראה מבוא שם) נדפמו תצלומי כתיב הר"ק מבר"ל של סתנו ה', באה שנינו לשון ובהוספת מ"מ וציונים. כן נדפס כתיב כמה מנהגותיו בקובץ מנחת חינוך ג ע' 26-25 והע"ב תתלח בשו"ת (באותיות מונגשות, כשאר המ"מ שבתפוס ראשון).
ב כרייתא פסחים דף י, סוף א. מור וש"ע ס"א.
ג תוס' ע"ז דף ה', ב ד"ה ודעתן.
ד רש"י פ"ק ד"ה דף י, א ד"ה אה.
ה גמרא ר"ה שם. רש"י שם. תוס' בברכות ג, ב ד"ה בפרים. ולענין יום המורים עצמו ראה ב"ח ס"א. פ"ח סוף ס"א. ח"י ס"ק ד. יד אחר הג"ל. וראה התועודות תשרי"ג ח"ב ע' 1349. הקרי הלכות א כב, ב.
ו ירושלמי פ"א ה"א. והבי ברוקח סי' נטר. רש"י מנהג מ, א ד"ה בית שמאי פוסלין. ומדרש"א שם. ב"ח ס"א. מ"א ס"ק א. ח"י ס"ק א. ב ארץ הנב"י.
ז תוס' בברכות ג, ב ס"ה בפרים. מור וקציעה בריש הסימן.
ח גמרא ה', ב (שם לו קרקע). תוס' ג, ב ד"ה מאליה. משנה לפניך ה' חגיגה פ"ב ה"א. וראה גם לקמן סי' תסח ס"א לענין קרבן פסח. גמרת מבר"ל (כת"ק): פי' שיש לו שם קרקע, כמ"ש בפ"ק דפסחים ד"ח ע"ב. ועי' בתוס' ד"ק דפסחים ד"ג ע"ב (ד"ה מאליה) ובמ"ל פ"ב דחגיגה [ח"א, שובא דברי תוס' ה"ל], ודא כמ"ש רפ"א דהל' ק"פ שהניח דברי תוס' אלו בציט. מיהו

הלכות פסח תכט

ג ובודורות הללו שאין ההכנס שונה לתלמודיו הלכות^א (לפי שהכל כתוב בספר^ב) מצווה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל^ג עד שהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה:

ד משה רבנו עליו השלום תיקן להם לישראל שיהיה כל חכם העיר הורש לבני עירו בכל הרגל^ד בענינו של יום גם הנעשה בו ביום כגון בפסח ביציאת מצרים ובעצרת במתן תורה וכהג' בדוקף ענני כבוד^ה וגם כן ידרוש לעם בכל הרגל הלכות הצריכות לבו ביום שיודיע להם האסור והמוותר בו ביום^ו הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות הג' כהג' אף על פי שדרש להם הלכות הרגל שלשים יום לפניו.

ועכשיו אין נוהגין לדרוש הלכות כהג' עצמו^ז (לפי שהכל כתוב בספר^ח) אלא דורשין באגדה מענינו של יום כמו שיתבאר בסימן תקכ"ט^ט:

ה מנהג פשוט בכל ישראל שכל קהל וקהל משימים מס על בני עירן לצורך חמיו לפסח לקנותם ולחלקם לעניי עירן^י וכל מי שדרר בעיר י"ב חודש נעשה כבני העיר וחיוב ליתן מס עמהם לזה^{יא} ואפילו תלמידי חכמים הפטורין ממס נותנין חלקם^{יב} לפי שצדקה היא וז'^{יג} וכל עני הדרר בעיר י"ב חודש נעשה כעניי העיר וחיובן בני העיר ליתן לו חמיו לפסח^{יד} ועכשיו מרוב הגלות נהגו העם דין שלשים יום^{טו} שכל מי שדרר בעיר שלשים יום נעשה כבני העיר וכופין אותו ליתן עמהם לצורך חמיו לפסח וכן כל עני הדרר בעיר שלשים יום נעשה כעניי העיר וחיובים בני העיר ליתן לו חמיו לפסח:

ז וכל זה שבא לעיר לגור שם ואומר שאינו רוצה להשתקע שם אבל מי שבא לעיר להשתקע שם נעשה כבני העיר מיד^{טז} וכופין אותו ליתן עמהם לצורך חמיו לפסח וכן עני שבא לעיר כדי להשתקע שם נעשה כעניי העיר^{יז} וחיובים ליתן לו חמיו לפסח:

ח ועני שאין רעתו להשתקע בעיר ולא שהה שלשים יום אע"פ שאין בני העיר חייבים ליתן לו חמיו מכל מקום חייבים ליתן לו מצה בפסח^{יח} כדרך שחיובים ליתן לו פת בכל ימות השנה^{יט} מוזן שתי סעודות לכל יום ויום מימות החול שהוא שוהה בעיר ובשבת מוזן שלש סעודות כמ"ש ביורה דעה סי' רנ"ו ע"ש:

א ראה ב"ח סי' כ"ה כתוב במחזורים, ה"י ס"ג.

ב ראה לקמן הל' תלמי תורה פ"א ה"ג.

ג ראה מהר"ל שם, ב"ח שם.

ד סוף מגילה לב, א, ומבי"ח הל' תפלה פ"ג ה"ח.

ה מ"א ס"ק א, דין מגילה (ב, ב) ד"ח פורים.

ו ב"י ד"ה תניט שאולק, ביח ס"ב ד"ה כתב ב"י נמוך.

ז רפ"ב דביצה מ"ג, ב (בהלכות יום טוב), י"ח של

שולחן שם ס"ד, וראה לקמן סי' הקבצ ק"א ס"ק א,

שקדים מעודה היו דורשין בהלכות הג' ואחר המעודה

באגדה מענינו של יום.

ח ב"ח ס"ח ה"י ס"ק ג.

ט הנהגת מהר"ל (כת"ק): אין טעם זה מספיק להמון

עם שאין יודעים ספר וצ"ע.

כט מעוף י.

ל ירושלמי ב"ב פ"א ה"ה, אור וזווע ח"ב סי' רנה, דרכי

חטת ס"ק א, רמ"א ס"א, וראה אצ"ר ההלכות ס"ק א.

לא ב"ב פ"ק דף ת"ו, א (לענין פסי העיר ולענין בני

העיר), ירושלמי שם (לענין מעות חמיו), אור וזווע

ורמ"א שם.

לב שיירי כוסת הגדולה הנה"פ אור, ב, אליה וזמא

סק"ג.

לג שהיובים בה גם ת"ח, חלקמן הל' ת"ת פ"א ה"ג

ושי"ג.

לד ירושלמי שם, אור וזווע דרכי משה שם, מ"א ס"ק ב.

לה סמ"ק סי' רנה, כל בו סי' פג, מ"א ס"ק ב, רמ"א

י"ד סי' רנ"ג ס"ה, אחרונים.

לו משנה ב"ב שם ג, ב (קנה בה בית דירה), מרדכי שם

רנ"ג תנוי בשם רבנו ב"ר כ"ס התכמה (רעתו

להשתקע), מהר"ק שרש י, ש"לע י"ד סי' רנו ס"ה.

רמ"א דרי"ט סי' קנ"ג ס"ב, ה"י כאן ס"ק ה.

לז ראה פרי מגדים ס"א ס"ק ב.

לח מ"א ס"ק ב.

לט ה"י ס"ק ה.

מ סימן ה' בשו"ע לא הניע לדעתו, וראה ש"ע שם

ס"ה, וכתי"י: סי' רנ (ס"ד), וראה גם לעיל סי' רנ"ב

ס"ד.

הלכות פסח תכט

ה

ה נהגין⁸⁰ כמדינות אלו⁸¹ שבכל חרש ניסן אין אומרים תחנון ולא והוא רחום בכו' וה'⁸² ולא יזר רצון שאחר קריאת התורה⁸³ ולא צו'⁸⁴ שבמנחה בשבת⁸⁵ ואין מזכירין נשמות כלל⁸⁶ (והוא הדין שאין אומרים אב הרחמים⁸⁷) הוין מבינים האחרון של פסח⁸⁸.

ואין אומרים צדוק הדין⁸⁹ וקדיש שלאחריו⁹⁰ אפילו היה המת תלמיד חכם מופלג וגדול הדור⁹¹ אלא דורשין עליו⁹² ואומרים קדיש אחר הדרשה⁹³ אם הוא תלמיד חכם⁹⁴ אפילו אינו מופלג אבל אם אינו תלמיד חכם אין דורשין עליו ואין מספדין עליו שאין מספדין בכל החרש⁹⁵ אלא לחכם בפניו⁹⁶ דהיינו בעוד שלא נקבר⁹⁷:

ט ואין מתענין בכל חרש ניסן⁹⁸ אפילו תענית יחיד⁹⁹ ואין צריך לומר שאין גוזרין תענית על הציבור בכל החרש¹⁰⁰.

וכל רביים אלו אינם מעיקר הדין אלא הם מנהג¹⁰¹ שנהגו בדורות האחרונים¹⁰² וסמכו על מה שאמרו הכמנים¹⁰³ שבא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכה המזבח¹⁰⁴ נשיא אחר ליום¹⁰⁵ עד י"ג בניסן וכל נשיא כיום שהקריב קרבנו היה יום טוב שלו¹⁰⁶ וערב פסח הוא יו"ט לכל ישראל שהיו מקריבין הפסח¹⁰⁷ ואין כאן פנוי אלא יום י"ג שלא היה בו יו"ט¹⁰⁸ ואח"כ ח' ימי הפסח הן ימים טובים אם כן יצא רוב החרש בקדושה לפיכך נהגין לעשות כולו קדש בעין יום טוב¹⁰⁹.

ואין מתענין אפילו בערב ר"ח אייר ואפילו תענית יום שמת בו אביו ואמו (שקורין יאר צייט) אין מתענין בכל החרש¹¹⁰ אבל החתן והכלה כיום הופתם נהגין להתענות אפילו בר"ח ניסן¹¹¹ מטעם שיתבאר בסיומן תקע"ג¹¹²:

יוד ט' תא ס"ה. ואח"כ ס' עטר ס"ג. וכו' לקמן ס' תרד ס"ד לענין קרב יום כפור.

נח רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"ב. הל' אבל פ"א ה"ה. וראה לקמן שם, שבוים שבאה שמועתי שנת הוא כמו בפניו, וש"י.

נט מסכת סופרים פכ"א ה"ג. מור וש"י ע"כ ס"ב.

ס רוכי משה ס"ק ב. רמ"א ס"ב. כפירוש המ"א ס"ק ד. סא בש"ע (הב"י): והבבורות מתענין בו בערב פסח. ובכת"י: יתבאר בס"י תע. וראה לקמן ס' תל סוף ס"א. ס' תבס ס"ב.

סב ב"י ס"ה והכו איתא. פני חדש ס"ק ב. עולת שבת ס"ב.

סג ראה מ"מ ועיונים.

סד מסכת סופרים שם. טור. מ"א ס"ק ג.

סה לבוש ס"ב. ב"ח ד"ה מפני. וראה גם לקמן ספ"ו.

סו במדבר ג, יא. ובכת"י: נשיא אחר ליום נשיא אחר ליום.

סז מסכת סופרים שם.

סח לבוש ומ"א שם. וכדלקמן ס' תסח.

ט ט' ד"ה והכו איתא. וראה שו"ת אגוז ד"ק ס' קמו. וראה על שולח המלך ח"ב ע"ש הערה ג.

ע ב"י ד"ה והכו איתא. וראה שו"ת אגוז ד"ק ס' קמו. וראה על שולח המלך ח"ב ע"ש הערה ג.

עא כלי הפוסקים וההוראה מתערה לכל פל. וראה ח"י ס"ק ה. אבל לא באסור חג, כדלקמן ס"ג.

עב ח"י ס"ק ה. משוער לא הניח לדינו. וראה רמ"א שם.

עג ח"י ס"ק ה. רמב"ם ס"ג. והאל ויש מתענים בהם בכל לעיל תענית צדיקים כמ"ש בס"י תקפ"ג.

מא טור ורוקח ס' גנה על פי מסכת סופרים פכ"א ה"א"ג.

מב שברוקח ונפור כתוב עד אחרי אסרו חג. וכמהר"ל (הל' חרש ניסן) שכן נהגו במנצא ובגורניא. אבל כדרכי משה ס"ק ב' שהנחנו פשוט בכל ניסן. וכו' בש"ע ס"ב.

מג מנהגים (שריגא) ניסן עולת שבת ס"ב. ח"י ס"ק ז.

מד מנהגים שם. לבוש ס"ב. עולת שבת ור"י שם. ובסדרו לא מובא דיו רצון זה.

מה שלשת הפסוקים שאומרים במנחה של שבת: צדקתך; ועזרתך; צדקתך.

מו ורוקח שם. מור וש"ע שם. וראה גם לעיל ס' רצב ס"ג.

מז מנהגים ח"י שם. וראה גם לעיל ס' רפד ס"ה.

מח כדלעיל שם וש"י.

מט שמוכרין בו נשמות. לבוש ס' תצ ס"ג.

נ מנהגים שם. הרי"א ס"ב.

נא תהות מנהגים שם. עולת שבת שם. מ"א ס"ק ה. ח"י שם.

נב ח"י ס' תב ס"א (אף בחרש ניסן. ורק בל"ג בעומר ומ"ו ב"ב ובשבת התייר). מ"א שם (אפילו חכם בפניו). וראה לקמן ס' תרד ס"ד לענין קרב יום כפור שהתירו על חכם בפניו.

נג לבוש ס' עטר ס"ג (לענין המוכה).

נד מ"א ס' תב (לענין ר"ח). וראה לעיל ס' טו סוף ס"ה.

נה לבוש ומ"א שם (אם הוא בר הכי).

נו ורוקח שם. מור וש"ע שם.

נז מ"ק כז, ב (לענין הוד"מ תנוכה ופורים). טור ש"ע

הלכות פסח תכט

י ולפי שאיסור התענית בכל חרש זה הוין משבתות יומים טובים ור"ח וחולו של מועד אינו אלא מנהג לפיכך המתענה בו תענית חלום¹⁷ (שאפילו בשבת ויו"ט מותר להתענות תענית חלום כמ"ש בסמ"ח רפ"ח¹⁸) אין צורך לישב בתענית בחדש אייר כדי שיכופר לו על מה שהטא שהתענה בחדש ניסן על חלומו¹⁹ כמו שצריך לעשות מי שמתענה תענית חלום בשבת ויו"ט ור"ח וחולו של מועד שהוא צריך לישב בתענית על תעניתו כמ"ש בסמ"ח תי"ח²⁰:

יא מי שהתענה תענית חלום בשבת שבהרש ניסן מותר להתענות למחר ביום ראשון על מה שהתענה בשבת כיון שאיסור התענית זה אינו אלא מנהג ואפילו אם חל ר"ח ניסן באחד בשבת ובשבת שלפניו התענה תענית חלום מותר לו לישב בתענית בר"ח ניסן על מה שהתענה בשבת²¹ כמ"ש בס"ח רפ"ח²² עיין שם הטעם:

יב ככל החדש אף שאין אומרים תחנון אומרים למנצח יעקב וגו' וכו' וה' אומרים אל ארך אפים²³ אבל בערב פסח אין אומרים למנצח ואל ארך אפים²⁴ ואין ערב פסח דומה לשאר ערב יום טוב כי הוא עצמו יום טוב כמ"ש בס"ח תס"ח²⁵:

יג בערב פסח וחולו של מועד אין אומרים מזמור לתורה²⁶ מטעם שנתבאר בס"ח נ"א²⁷ ע"ש:

יד ליתן חרם בבהכ"נ לאיזה צורך גדול מותר בכל חרש ניסן²⁸ אף על פי שאסור בתשירי מטעם שיתבאר בסמ"ח תר"ב²⁹:

מזו נהגין מראש חרש ואילך לקרות פרשת הנשיא שהקריב בו ביום וביום י"ג פרשת בהעלוך עד כן עשה את המנורה שהוא נגד שבט לוי³⁰:

מזי בערב פסח שחרית משכימין לבהכ"נ כדי שיגמור סעודתו קודם שעה ד'³¹ עיין ס"ח תמ"ג³²:

יז כל העושה איסור ז' (פירוש אגודה³³) לחג באכילה ושתיה דהיינו שמרבה קצת באכילה ושתיה ביום שלאחר החג³⁴ ועושהו טפל לחג מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר³⁵ אסרו חג בעבותים (ופי' בהמות עבות ושמינות³⁶)

עד ור"א ס"ב.
עה סעוף ג.
עו ור"א ס"ב ג. וכו' לעיל שם.
עז ס"ח זה בעשירי לא הניע לדינו. וראה ש"ע שם ס"ה.
זכ"ה לעיל שם.
עח מ"א שם.
עט סעוף ג. והואיל ויש מתננים בהם בכל שנה תענית צדיקים.
פ מתננים (פירגא) ע' קסג. מהר"ל הל' חרש ניסן.
פ"א רמ"א ס"ח קלא ס"א (לנצח למנצח יעקב). וכו' לקמן
פ"ב ס"ח תרב ס"ד (כשש מילה). וכו' בסידור אצל אל ארך אפים (שאין אומרים רק בערב פסח וכו"ב). אבל (בסידור) אצל למנצח יעקב: מנהג ספרד שבכל יום שאין בו תחנון תפילת אפים אין אומרים למנצח יעקב. וראה בנסמן בסידור שם ושם.
פ"ג מתננים ומהר"ל שם. רמ"א ס"ב.
פ"ד סעוף א.
פ"ה ור"א ס"ב. וכו' בסידור (שחרית).
פ"ו סעוף א. וראה גם לקמן ס"ח תר"ב ס"ו.

פ"ה ור"א ס"ב ח.
פ"ו סעוף ה.
פ"ז ור"א רש משכת פסחים (קמ"ב). ח"י ס"ק י. אלהי וטא ס"ק ד. ובסידור הב"ד (ביריות דהאריזנים) סתוב לומר ביום י"ג זאת חובת המכות. וראה לק"ש הל"ב ע' 19 הערה 1. התועהוית תשמ"ה ח"ג ע' 1758. שלחן המלך ח"ב ע' י"ג. ובס' רמב"ם – תב"ד ע' 36: אחר אמירת הנשיא אומרים ידו רצון (הגרסא בסידור תורה אור) גם כדנים גלום אומרים אותה. וראה אצ"ר מנהגו הב"ד (ניסן ע' גיד).
פ"ח מהר"ל (הל' ערב פסח ע' מזו). וראה גם לקמן ס"ח תמ"ג.
פ"ט סעוף ד (ארך משעריך שעות אלו).
צ סוכה דף ע"ח ע"ב.
צ"א רש"י שם ר"ח איסור.
צ"ב פירוש ב' ברש"י שם ר"ח באכילה.
צ"ג תהלים קיח. כו.
צ"ד רש"י סוכה שם ר"ח בעבותות.

הלכות פסח תכמ"ל

ז

עד קרנות המזבח לפיכך נוהגין במדינות אלו להרבות קצת באכילה ושתיה ביום שלאחר החג¹⁹ ככל שלש הנלים ואין מתעניין אפילו התן וכלה ביום חופתם ולא תענית יום שמת בו אביו ואמו²⁰ כמ"ש בס' תקס"ח²¹ ותקע"ג²² ואיסור זה אינו אלא מנהג אבל מעיקר הדין אין איסור כלל להתענות בו²³ אלא שהמונע הרי זה משובח כמו שנתבאר:

דך כמה דברים אמורים ביום שלאחר הפסח ושלאחר הסוכות אבל ביום שלאחר חג השבועות מן הדין אסור להתענות בו מטעם שיתבאר בסימן תצ"ד²⁴:

יג' יש מגדולי המורים שהיה מנהיג לבני דורו שהיו מפרישין מעט קמה מן הקמה שנתמן לפסח ויעשו ממנו פת או תבשיל ויאכלוהו קודם הפסח²⁵ טוב ליתן לעניים שיאכלוהו קודם הפסח²⁶ ומעם מנהג זה הוא כדי שאף אם יש חשש המין משהו בתוך הקמה הזה נוכל לתלות ולומר שאותו החשש המין היה כולו בתוך המקצת שנאכל כבר קודם הפסח (כמ"ש בס' תנ"ג²⁷ ותס"ו²⁸) ומכל מקום מנהג זה אינו אלא הומרא בעלמא²⁹ שמעיקר הדין אין אנו מחויבין ריעותא³⁰ לחוש שמא יש בקמה חשש חימוץ משהו:

תל מנהג³¹ שבת הגדול ובו ג' סעיפים:

א שבת³² שלפני הפסח קרוין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס³³ גדול³⁴ שפסח מצרים היה מקחו מבעשור להדיש כמו שכתוב³⁵ בעשור להדיש הזה וקחו להם איש שה לבית אבות וגו' ואותו היום שבת היה שהרי כה' בשבת יצאו ישראל ממצרים³⁶ כמ"ש בס' תצ"ד³⁷ וכיון שפ"ו בניסן היה כה' בשבת א"כ עשרה בניסן היה בשבת³⁸ וכשלקחו ישראל פסחיהם באותו שבת נתקבצו בכורי אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהיה בכורי מצרים הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל ולא רצו ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם וזה שכתוב³⁹ למכה מצרים בכבוריהם⁴⁰

צה רמ"א ס"ב.

צו ראה לעיל ס"ב, שבה אין מתעניין בכל חדש ניסן.

צז סימן זה בשול"ר לא הגיע לידנו, וראה רמ"א שם ס"ב.

צח סימן זה בשול"ר לא הגיע לידנו, וראה רמ"א שם ס"ב א.

צט רמ"א ס"ב ה' נמשעטת תוס' ר"ה י"ב, כ סו"ה מיפות.

ק סעף יג.

קא דש"ל. הובא בשו"ע רש משכת פסחים (קמ, סו"ב). מנהג משה ס' תקננו. שירי כנסת הגדולה

ס' תל ס"ב ג' מ"א שם ס"ב א.

קב ר' אשר בס' המנהגות (ע' 154). הובא בשם מנהג משה ושול"ה שם. וראה מגילת אברהם ע' 187.

קג סעף יב.

קד סוף ס"ב.

קה רמ"א שם. וראה מגילת אברהם שם.

קו חולין ג' ב. וראה גם לקמן ס' תל ס"ב (כה"ה).

ס' תל ס"ב ג' מ"א שם ס"ב א.

ס' תל ס"ב ג' מ"א שם ס"ב א.

ב בקובץ יג"ל תורה (ג') חוב' י (ראה סמוא שם) נרפמו תצלונו כתי"ק הרה"ק מדר"ל של סימן זה,

כאיה שניי לשון וכחופס מ"מ וציונים. עיקרי הענינים וכן דמ"מ וציונים ויעתקו לקמן בשו"ע" (באותיות

מדרגשות, כשאר דמ"מ שכתפוס ראשון).

ג תוס' שבת פ"ג ב ד"ה ואותו. סור ושוי"ע. וראה שול"ת צמח צדק ס' קטנ. ויענין שבת שלפני שבועות וד"ה,

ראה לקמ"י מענינים ומנהגים להנש"פ.

ד ראה שול"ת צמח צדק א"ח ס' קטנ. ראה לקמ"ש ח"ב ע' 33 ואילך. ח"ז ע' 57 ואילך. ח"ט ע' 9 ואילך.

התעוררות תשנ"ז ח"ב ע' 33 ואילך. תשמ"ח ח"ב ע' 509 ואילך. תשמ"ט ח"ב ע' 32 ואילך. שלחן המנח"ך ח"ב ע' 2 ואילך. כללי הפוסקים והדורותא ברעדה לכלל קם.

ה שמות י"ב ג.

ו ברייתא שבת פ"ג ב. מור בשם סרר עולם. וראה דברי נהמי' (השלמה לס' תקנא קונטרס אחרון בסופו).

ז לקמ"ש ח"ז ע' 289 הערה 10.

ח סעף א. וראה לקמ"ש ח"ז ע' 63 הערה 46 ובשו"ע.

ט חוב' שם. מור. ט תדלים קל"ג י.

י וחדש שחר מוב פקליו. מדרש תנחומא פר' בא (בוכב) פ"ה. תוס' פ"ט דשבת דף 19 ע"ב ד"ה ואותו. כ"י ולכוש.

סימן תל

א ראה לקמ"ש ח"ב ע' 35 הערה 12.